

Naša šola.

(Mladostni spomini; spisal Dobrávec.)

VI.

Zima je zavladala z vso svojo oblastjo po naši deželi. Danes je manjkalo v šoli tega, jutri onega znanca, čegar prazno mesto smo takoj opazili. Nekateri niso imeli obutali, drugi prelahko obleko in — kakor je to tudi drugod — je bilo nekaj tacih, katere je rado zeblo ter so kljub gorki obutali in topli obleki raje ostali doma pri ljubi peči, kakor da bi silili z nami drugimi sleherni dan po snežni poti do šolskega poslopja.

Ni bila prav prijetna ta hoja, in marsikdaj so občutila ušesa in tudi roke so občutile brezozirnost krute zime. Pa hodili smo vendar in nič posebno nismo cenili junaštva onih, ki so se bali mraza.

Toda zima ima tudi svoje prijetnosti.

Pred Božičem je bilo in sicer prvo leto po dohodu gospoda Brneta v našo vas. Živel so še moj stari oče, Bog jim daj luč nebeško! Ako nisem zjutraj preveč trdo smrčal, so me poklicali: »Vstani, pojdeva k zornici!« Kako rad sem se skobacal iz postelje in se odpravil z dedom k lepi zorni maši. No, pa toliko moram tudi povedati, da pri vseh vendar nisem bil tisto leto, ker so bili moj ded previden mož in so me v grdem vremenu raje pustili pod odejo.

A iz tistih srečnih časov ne smem pozabiti še nečesa; to so bili namreč večerni pogovori, katere sva imela z dedom v mraku na domači peči. Naša velika, temnozelena peč nama je bila izvoljen kraj, kjer sva se po navadi sešla zvečer po »prvi avemariji«, ko so šli drugi raje ven v kuhinjo k materi, da so na ognjišču počakali večerje, a midva z dedom na peč.

Po dovršenem angeljevem češčenju — moj ded so molili silno dolgo — rekli so mi: »Ker si ostal z mano, ti povem nocoj lepo pravljico.« To pa veste, da so otroci na pravljice, kakor muhe na med. Za pravljico bi bil tudi jaz ostal pri dedu vso noč. Škoda, da ne zná vsakdo tako dolgih pravljic! — Včasih sva se pogovarjala o zgodbah sv. pisma, katere sem znal jaz že sam brati. Če so mi jih pravili ded, so bile stokrat lepše. Nikoli ne zabim, kako se je srce zgrozilo v meni, ko so mi pripovedovali ded o grozovitosti nesramnih Judov, ki so križali našega dobrega Odrešenika. V sveti navdušenosti o božji vsemogočnosti, sem tedaj vskliknil: »Ti grdi tolovaji! kolika škoda, kaj ne, oče, morda bi še sedaj živel med nami. O ti nesrečni Judje!« Seveda je ded moje domnevanje predrugačil z raznimi pojasnili, pa Judov vendar nisem imel rad.

Neki večer pridejo k nama tudi moj oče. Sedejo k peči in poslušajo nekoliko časa molčé najine pomenke. Ondaj so mi ded pripovedovali prav tisto o Bogu in sv. Petru, ko sta pri nekem kovaču podkávala konje, seveda vsak po svoje. — Potem sva z dedom modrovala o tem, koliko dobrot dobivamo še vedno od Boga. Nisva še nehala, ko se oglasijo moj oče:

»Tudi pri gospodu Brnetu so se naučili otroci že veliko lepega, in vendar so ljudje med nami, ki bi mu radi škodovali, ker ne podpira njih lastne

vnemarnosti. Naš sosed Koritnik ga je tožil pri šolski gosposki, tako sem slišal, da prav ne uči, ker spušča otroke tudi včasih na zrak, posebno pa zato, ker jih preveč strahuje. Njegov Jožek se menda kar boji v šolo zastran učiteljeve strogosti. Meni se zdi škoda moža, kakoršen je naš učitelj, o katerem slišim samo dobro, ko bi mu Koritnik res kaj škodoval s svojim natočevanjem. — Povej no, Ivanek, ali res gospod Brne preveč kaznuje katerega izmed vas?«

»O, ne!« sem odgovoril, »še smejemo se v šoli, pa dostikrat. Koritnikovega Jožka menda rado zebe. Saj sem slišal oni dan, da naznanijo soseda Koritnika gosposki, ker ne pošilja Jožka redno v šolo.«

»To so pa drugačne stvari«, so dejali oče. »Koritnik je toliko nekrščanski, da se hoče maščevati v svojo lastno škodo in sramoto. Gospod Brne ni prazne glave. On se bo znal braniti ne samo pri Koritniku, marveč tudi pri gosposki, in tam bo Koritniku huda pela.«

Pri nas se tisti večer nismo več menili o tem, a spominjam se še, da je bilo zastran tega mnogo besed po vasi. Nekateri so držali s Koritnikom, drugi — in teh je bilo več — z gospodom učiteljem. Pravda se je razvijala ne gledé na prve in ne na druge. Samo v šoli smo opažali, da je bil včasih gospod Brne, ko se je ozrl na Koritnikovega Jožka, nekoliko razburjen. Gotovo je miloval revčka, ki je vsled mehkužnosti toliko zamudil, da nas ni več mogel dohajati v učenju. In kdo je bil kriv tega?

Nekaj dni pred Božičem se je končala pravda s Koritnikom. Mož je moral plačati kazen in v strahu čakati dan za dnem, kdaj mu pošljejo od sodišča še posebno tožbo zaradi obrekovanja našega učitelja. To je spametovalo vso Koritnikovo stranko, ki se je po malem jela bližati gospodu Brnetu.

Tiste dni je umrl v naši vasi spoštovani graščak, zadnji potomec sloveče plemenite rodovine. V dan pogreba ni bilo zornice.

Nekoliko pred šolskim časom smo se zbrali okolu zastave in spremili pozemeljske ostanke častitega moža na zadnji poti. Le malo vrstnikov in sorodnikov se je sešlo k pogrebu, a toliko več domačega ljudstva.

Duhovni gospod je spregovoril ob odprtem grobu — rodovinski rakvi — nekoliko besed rajniku v slovo in sklenil tako-le: »Zadnji potomec, zadnji člen nekdanj tako mnogobrojne, slovite rodovine, ki je mnogo dobrega storila v našem kraju; zadnji rodovinski lastnik tukajšnje graščine lega sedaj k večnemu počitku; slednjič se poslavlja z nami, zakaj ne bomo ga poslej videli nikdar več. — Ali res nikdar več?« O tem vprašanju so vsi zaihteli, tudi mi smo jokali.

»Ali se res ne snidemo nikdar več?« je ponovil duhovnik. »Ne, ne! Naša sveta vera nas uči, in nam vsem je to gotova resnica, da se bomo videli tam na boljšem svetu; tam pri ljubem Bogu najdemo ne samo njega, marveč celo vrsto členov rodbinskih, ki so mirno v Gospodu zaspali. Zato kličem: Bog mu daj večni mir in pokoj in pa: — Z Bogom! Na svidenje v svetem raju!«

Z olajšanim srcem smo se po teh besedah vrnili v šolo.

Bilo je že blizo poldne, ko smo se porazvrstili na svoje mesto. Tudi Koritnikov Jožek je bil ta dan z nami. Gospod Brne je velel sestri in rekel: »Pozno je že, da bi kaj pričenjali, zato poslušajte samo nekoliko besed ter si jih zapomnite, potem pa pojdemo domov.«

»Slišali ste, kako so rekli gospod duhovnik na pokopališču, da je vera naša nada v prihodnje, boljše življenje na onem svetu. Resnično, nobena druga reč nam ni tako zanesljiv porok, da nas čaka po časnem tudi večno življenje, kakor sveta vera. Jaz pa porečem samo še toliko, da ne samo za večno življenje, marveč tudi za časno srečo nam je vera porok. — Ko bi vsi spolnovali njene zapovedi, ne bi bilo treba ne ječ, ne biričev, ne vojske in ne zmage. Govori pač marsikdo, da je veren, a v dejanju dela tako, kakor mu bolje kaže. — Ljudje hvalijo stare čase, staro moštvo, staro poštenje in staro veljavo, pa hvalijo tudi nekdanjo vernost, pobožnost in molitev. Koliko bolje bi bilo na svetu, ko bi ljudje rekli: zavoljo krščanske ljubezni odpuščam sovražniku! V resnici pa govoré: ne, ne, nehati ne maram prej, da ugonobim njega, ali pa samega sebe.

Zato je toliko slabote na svetu. O, ko bi ljudje pomislili, kaj je nam sveta vera, kaj je bila našim dedom in pradedom, ki so za njo prelivali kri proti Turkom! Dar nebeške luči — zvezda vodnica — zavetje žalostnim — tolažba obupajočim — vir milosti — rešitev naših duš — dobrota človeštva. Vse to in še več! Ali vera nas uči: odpuščaj sovražniku, pa tako odpuščanje je pekoče mazilo našemu srcu. Ko bi ljudje pomislili, da je zato tudi zasluženje toliko večje!»

»Kaj storiš, ako tebe kdo zmerja, ali molčiš?« je vprašal mene.

»Jaz mu odgovarjam.«

»S hujšim zmerjanjem, to vem.«

Součenci so me gledali in na tihem kihali, ker se jim je zdelo, da ni prav.

»Glejte, celo med nami je že ta nesrečni greh — trdosrčnost!«

»Kaj pa storiš, če te kdo razžali, Ivanič?«

Ivaničev Janko vstane možko, kakor človek, ki vé, da se gre tu za pravično stvar, in reče: »Očetu povem doma, ali ga pa zatožim v šoli.«

Gospod Brne je stresel z glavo: niso mu bili všeč takšni odgovori. »Učenci moji«, reče, »to ni prav. Mene je tudi nekdo hudo razžalil in sicer po nedolžnem, pa jaz mu odpuščam, ker mi je večje veselje na tem, če sovražniku iz srca odpustim, kakor da bi si jezo svojega srca hladil z maščevanjem. Tako umevam jaz besede, da treba vero kazati v svojih dejanjih. — Koritnikov Jožek, le povej doma očetu, da se jim ni treba mene prav nič batí.«

V šoli je bilo vse tiho. Molili smo še in se razšli.

Nedeljo pozneje smo videli Koritnika pred šolo, ko je stiskal roko gospodu Brnetu. Tudi Rogelj je bil zraven in prav prijateljsko so se pogovarjali. Ljudje po vasi pa so nas od kraja vsi opominjali, kjer nas je bila večja gruča skupaj: »Učite se, otroci, in radi ubogajte gospoda učitelja, zakaj takega očeta ne boste kmalu imeli!«

